

Justitiedepartementet

103 33 STOCKHOLM

Vårt datum: 2025-12-19**Vårt diarienummer:** ADM/2025:823**Ert datum:** 2025-11-24**Er beteckning:** Ju2025/02509

Kopia till Utbildningsdepartementet

Migrations- och asylpakten, Ds 2025:30

Centrala studiestödsnämnden, CSN, har mot bakgrund av promemorians omfattning och den korta tiden för att besvara den, endast haft möjlighet att ta del av förslagen om ändringar i studiestödslagen. Remissvaret är därför begränsat till synpunkter på dessa.

1.1 Förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)

Den föreslagna nya lydelsen av 12 kap. 18 § första stycket 1 utlänningslagen innebär att en ny grund för uppehållstillstånd ger rätt till studiestöd enligt lydelsen i 2 kap. 4 § fjärde stycket och i 3 kap. 4 a § studiestödslagen. Det innebär vidare att de som i dag har rätt till studiestöd utifrån hänvisningen i studiestödslagen till 12 kap. 18 § första stycket 1 i utlänningslagen, inte längre kommer ha detta (se vidare kommentar till avsnitt 1.8).

1.8 Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

Upphållstillstånd som grund för rätten till studiestöd?

Regleringen av utländska medborgares rätt till studiestöd utgår i dag från uppehållstillstånd, permanenta och i vissa angivna fall tillfälliga sådana. Den föreslagna ändringen utifrån att skyddsgrundsförordningens bestämmelser blir direkt tillämpliga i Sverige synes innebära att rätten till studiestöd i stället knyts till att en person, genom ett beslut, beviljats internationellt skydd enligt skyddsgrundsförordningen. Enligt artikel 24 i skyddsgrundsförordningen har en stat 90 dagar på sig att utfärda ett uppehållstillstånd. Detta innebär att en utländsk medborgare, enligt den föreslagna ändringen i studiestödslagen, kan komma att ha rätt till studiestöd innan ett uppehållstillstånd utfärdats.

I 2 kap. 4 a § och i 3 kap. 4 a § studiestödslagen finns regler om studiestöd under vissa förutsättningar får lämnas till studerande som har beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd även efter det att tillståndet har upphört att gälla. Rätten till studiestöd är således kopplat till ett giltigt uppehållstillstånd eller en ansökan om ett sådant innan det tidigare löpt ut. CSN noterar att det i promemorian i andra delar föreslagits att den omständigheten att ett uppehållstillstånd utfärdats med stöd av artikel 24 i skyddsgrundsförordningen

ska vara utgångspunkten.¹ Mot bakgrund av systematiken i studiestödslagen och utbytet av uppgifter med Migrationsverket för att bedöma rätten till stöd föreslår CSN att hänvisningen till skyddsgrundsförordningen tar sin utgångspunkt i det uppehållstillstånd som utfärdats med stöd av artikel 24.

CSN vill upplysa om att utländska medborgare som uppfyller villkoren för rätt till studiemedel enligt 3 kap. 4 och 4 a §§ studiestödslagen även kan ha rätt till omställningsstudiestöd.

CSN önskar att lagstiftaren i den fortsatta beredningen av detta betänkande och i arbetet med andra pågående utredningar som påverkar utländska medborgares rätt till studiestöd ser över CSN:s rätt att få uppgifter från Migrationsverket med stöd av studiestödsförordningen (2000:655).

Likalydande bestämmelser i 2 kap. och 3 kap. studiestödslagen

Bestämmelserna om utländska medborgares rätt till studiestöd i kapitel 2 om studiehjälp och i kapitel 3 om studiemedel är i dag likalydande. Förslaget innebär att det i 2 kap. 4 § fjärde stycket studiestödslagen framgår att den som ”har beviljats internationellt skydd enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1347 av den 14 maj 2024 om normer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska anses berättigade till internationellt skydd, för en enhetlig status för flyktingar eller personer som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande och för innehållet i det beviljade skyddet, om ändring av rådets direktiv 2003/109/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/95/EU” har rätt till studiehjälp. I 3 kap. 4 § fjärde stycket studiestödslagen anges i stället att den som beviljats internationellt skydd enligt skyddsgrundsförordningen har rätt till studiemedel. Någon förklaring till skillnaden i uttryckssätt finns inte i promemorian. CSN anser att det finns fördelar med att bestämmelserna överensstämmer, på så sätt blir det tydligt för läsaren att det är samma förutsättningar för att beviljas studiehjälp och studiemedel. De aktuella bestämmelserna i 2 kap. 4 § fjärde stycket respektive 3 kap. 4 § fjärde stycket studiestödslagen har som en följd av olika tillägg och ändringar under senare år kommit att bli alltmer svårlästa och en förenkling skulle underlätta tillämpningen.

Rätten till studiestöd vid verkställighetshinder enligt 12 kap. 18 § första stycket utlänningslagen

I promemorian föreslås ändringar i 12 kap. 18 § utlänningslagen (2005:716) som bland annat innebär att första stycket 1 upphävs (avsnitt 5.3.18). Samtidigt får 12 kap. 18 § första stycket 1 utlänningslagen en ny lydelse (tidigare första stycket 2).

I 2 kap. 4 § och 3 kap. 4 § studiestödslagen finns en hänvisning till 12 kap. 18 § första stycket 1 som innebär att den som beviljats ett sådant uppehållstillstånd har rätt till studiestöd. Den föreslagna nya lydelsen av 12 kap. 18 § första stycket 1 utlänningslagen innebär följaktligen att en ny grund för uppehållstillstånd ger rätt till studiestöd. CSN förutsätter att detta inte är

¹ Se t.ex. förslaget till lag om ändring i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare, s. 149.

REMISSVAR

avsikten då det inte framgår av promemorian i övrigt att ytterligare grupper av utländska medborgare ska ha rätt till studiestöd.

Eftersom det inte heller framgår att avsikten är att de som i dag har rätt till studiestöd i enlighet med hänvisningen till 12 kap. 18 § första stycket 1 inte längre ska ha detta, utgår CSN från att det krävs en justering av bestämmelserna i studiestödslagen. Av författningskommentaren till ändringarna i 12 kap. 18 § framgår att första stycket 1 upphävs som en följd av att bestämmelserna om efterföljande ansökningar i artiklarna 38.2 och 55 i asylprocedurförordningen är direkt tillämpliga. En hänvisning till den regleringen skulle därför kunna tas in i 2 kap. 4 § och 3 kap. 4 § studiestödslagen.

Redigering av bestämmelserna om utländska medborgares rätt till studiestöd

Bestämmelserna om utländska medborgares rätt till studiestöd har ändrats vid ett flertal tillfällen sedan tillkomsten. En rad pågående lagstiftningsärenden berör förändringar i den paragraf som anger när en utländsk medborgare har rätt till studiehjälp eller studiemedel. Flera olika förutsättningar behandlas i dag i samma paragraf och dessutom i samma stycke. De förslag med ändringar som remitterats under senare tid innebär att bestämmelserna blir väldigt omfattande och svårlästa. CSN ser därför gärna att man i det fortsatta arbetet med förändringar i utlänningslagstiftningen som påverkar studiestödet även ser över möjligheterna att dela upp regleringen i flera paragrafer. På så sätt blir lagstiftningen mer överskådlig och de som berörs kan på ett tydligt sätt få information om förutsättningarna för att utländska medborgare ska beviljas studiestöd.

18 Konsekvenser

Förslaget innebär en ökad manuell hantering och prövning av utländska medborgares rätt till studiestöd. CSN begär full kostnadstäckning vilket innefattar ett höjt förvaltningsanslag som täcker ökad administration av ärenden om studiestöd med en kostnad av 9,3 miljoner kronor årligen från och med 2026.

Om myndigheten inte får finansiering kommer det att få konsekvenser för förmågan att leverera uppdraget (exempelvis längre handläggningstider) eller att det tränger ut annan nödvändig digital utveckling.

Beslut om detta remissvar har fattats av tf. chefsjuristen Jeanette Lundqvist efter föredragning av utredaren Alexandra Swenning och verksjuristen Cecilia Ljung. I arbetet med remissvaret har även verksamhetsutvecklaren Stefan Nilsson deltagit.

Jeanette Lundqvist

Alexandra Swenning

Cecilia Ljung